

Homenatge a
Lídia Armengol i Vila

La Lúdia Armengol i Vila, en 68 màximes

Vint-i-cinc anys després de la seva mort, la Lúdia Armengol i Vila, continua present en la societat andorrana moderna.

Com a historiadora i pedagoga, en només 18 anys d'activitat plena, dels 43 anys que va viure, sempre intensament, va aconseguir escriure el seu nom en el registre de la HISTÒRIA ANDORRANA.

La seva obra abasta dos àmbits molt diferents.

D'un costat, i la més coneguda, la seva participació directa en la creació d'infraestructures d'estat, molt abans de que Andorra fos reconeguda com a tal pels organismes internacionals i que ella no va poder arribar a celebrar, car va morir el 26 de novembre de 1991.

Entre aquestes infraestructures cal destacar el Programa d'Andorranització el 1973 (amb ensenyament del català, la geografia, la història i les institucions andorranes a totes les escoles amb un programa comú), la Biblioteca Nacional el 1974, l'Arxiu Històric Nacional el 1975, l'Institut d'Estudis Andorrans el 1976, la Universitat d'Estiu d'Andorra el 1982, l'Escola Maternal Andorrana el 1982, la Primera Ensenyança de l'Escola Andorrana el 1985 i la reforma escolar que va originar la Segona Ensenyança de l'Escola Andorrana el 1991.

D'un altre costat i més desconeguda, és la seva obra escrita, la bibliografia de la qual, revisada es presenta en aquests 8ns Papers de Recerca Històrica, amb onze noves referències, respecte a la publicada a la revista Àgora Cultural núm. 8 l'any 2007.

Els seus escrits es mereixen un estudi particular.

La seva obra ha estat i continua sent inspiradora.

Caldrà publicar el seu escrit inèdit sobre LA CASA.

Es té notícia de que va escriure alguns poemes.

I es desconeixien també els aforismes, dites, pensaments o màximes que havia deixat manuscrites en un quadern d'elaboració pròpia.

Gràcies a la família Armengol i Vila, es poden presentar aquestes, que en un nombre de 68 màximes, 61 de pròpies i 7 citacions d'altres autors que van interessar-li, reflecteixen part del seu pensament i neguits, íntims i existencials, que al llarg de la seva vida van acompanyar-la en un moment o altre.

Es reproduïxen en l'ordre que les va escriure en la llibreta i reproduint el seu text manuscrit.

Aquestes màximes, no només ens ajuden a aproximar-nos a un millor coneixement de la seva personalitat, sinó i també, ens ofereixen la continuïtat del gènere literari expressat en la tradició popular andorrana pels refranys i, en la culta, per les màximes d'Antoni Fiter i Rossell en el seu Manual Digest.

Una doble mostra de la seva andorranitat, fent l'ullet a la història i tradicions andorranes, sense renunciar al seu esperit rebel i provocador, en coherència a uns ideals.

“Menysprear, és dir als altres el que hom no es gosa dir a ell mateix”, és la primera.

“Quan cerquis un estel, no oblidis mirar les estrelles; però quan miris les estrelles, no oblidis que havies alçat el cap per cercar un estel”, és la darrera.

El record i la recuperació dels textos encara desconeguts, així com del seu esperit inconformista, crític, lluitador i exigent, per a la millora de la societat andorrana, són una mostra del seu llegat històric, 25 anys després i, ben segur, és el millor homenatge que li podem i volem oferir des de la Societat Andorrana de Ciències.

Antoni Pol i Solé

Expresident de la Societat Andorrana de Ciències

Bibliografia revisada de Lúdia Armengol Vila

Any 1974:

- *Quadres sinòptics. Institucions andorranes*. Edita Assessoria Pedagògica del M. I. Consell General. Andorra. Amb Antoni MORELL i MORA.

Any 1975:

- *Aproximació als orígens històrics d'Andorra. A El Copríncipat d'Andorra*. Edita Quart d'Andorra la Vella. Andorra, p. 7-13.

- *Recull d'estadístiques escolars 1974-1975*. Edita Assessoria Pedagògica del M. I. Consell General. Andorra. Amb Antoni MORELL i MORA.

- *Informe sobre formació andorranera 1974*. Amb Antoni MORELL i MORA.

- "Resum de cronologia andorranera". Assessoria Pedagògica del Consell General. Amb Antoni MORELL i Manel MAS.

Any 1976:

- "L'ensenyament a Andorra". A *Bilingüisme i Educació. 2n seminari*. Editorial Teide. Barcelona. P. 127-128. Amb Antoni MORELL MORA.

- "L'andorranització de l'ensenyament". A *Bilingüisme i Educació. 2n seminari*. Editorial Teide. Barcelona. P. 131-134. Amb Antoni MORELL MORA.

- "Els Arxius Nacionals d'Andorra". A *Quaderns d'Estudis Andorrans, núm. 1*. Edita Cercle de les Arts i les Lletres de les Valls d'Andorra. Andorra. P. 107-112.

- *Resum de cronologia andorranera*. Edita Assessoria Pedagògica del M. I. Consell General. Andorra. Amb Manuel MAS i RIBÓ i Antoni MORELL MORA.

- "La pena de mort a Andorra, segons el Manual Digest". A *Quaderns d'Estudis Andorrans, núm. 2*. Edita Cercle de les Arts i les Lletres de les Valls d'Andorra. ANDORRA. P. 49-63.

Any 1978:

- *Andorra ... fa temps. (1a i 2a sèrie)*. Edita Terra Nostra, núm. 32. Prada, 1978. P. 168 + mapa, 1874.

- *Institucions andorranes. Dossier Andorrans*. Andorra. P. 26 + 15 diapositives. Amb Joan BECAT i RAJAUT i Martina CAMIADE. [Centre de Perpinyà de l'Institut d'Estudis Andorrans]

- *Materials per una bibliografia d'Andorra*. Edita Terra Nostra. França. P. 106. Amb Mònica BATLLE i Ramon GUAL.

- "Evolution de la composition de la famille et transmission des biens » Treball del DEA. Universitat de Perpinyà. Es desconeix publicació.

Any 1979:

- *El Consell General. Recull cronològic dels patricis andorrans (1682-1979)*. Edita Consell General. Andorra. P. 378. amb Manuel MAS RIBÓ i Antoni MORELL MORA.

Any 1980:

- *Als coprínceps i els seus serveis. Recull núm. 4, història*. Edita Centre de Perpinyà de l'Institut d'Estudis Andorrans. Andorra. P. 27 + 15 diapositives. amb Joan BECAT RAJAUT i Martina CAMIADE.

- "A Andorra existeix una consciència lingüística?" Text mecanografiat de 4 pàgines. Es desconeix publicació.

Any 1983:

- *Aproximació a la història d'Andorra*. Edita Centre de Perpinyà de l'Institut d'Estudis Andorrans. 1a edició (traduït al francès). P. 45. Amb Manuel MAS i Antoni MORELL (introducció, notes i transcripció)

- *Polítar Andorra any 1763*. Edita Conselleria d'Educació i Cultura. Andorra. P. 346. Antoni PUIG.

- "EL PRÍNCIPAT D'ANDORRA", març de 1983. Text mecanografiat de 6 pàgines. Es desconeix publicació.

Any 1984:

- "No apretar als súbdits...a romperse", Màxima 30. Article a EL PUNT núm. 46, Octubre 1984. Escrit el 5 de novembre, pàgina 5, secció PUNTS DE VISTA.

- "NO APRETAR ALS SUBDITS...A ROMPERSE", article a Andorra 7, n° 312, novembre, pàgina 10, secció POLÈMICA.

- Presentació xerrada entorn al tema de LA CASA previ al parlament de Martina Camiade i Boyer. Text mecanografiat de 6 pàgines numerades de la 2 a la 7. Es desconeix publicació.

Any 1985:

- *Una mostra del nostre llegat històric. 600 fets institucionals, econòmics i socials. Cohecció històrica d'un poble, núm. 1*. Edita l'autora. Andorra. P. 159.

- "Andorre, un peuple, une réalité". A *Histoire et archéologie. Les dossiers. Núm. 96, juliol -agost*. Edita Histoire et archéologie. Dijon. P. 86.

Any 1986:

- *Cases andorranes. Mil dos-cents sis noms. GEDH (Grup d'Estudis de Demografia Històrica)*. Cohecció històrica d'un poble, núm. 2. Edita l'autora. Andorra. P. 93.

Any 1987:

- *Manual Digest any 1748*. Edita Consell General d'Andorra. Andorra. P. 536.

- *La parròquia d'Ordino al segle XIX. Estudi demogràfic -històric. Cohecció Quaderns d'Història, núm. 2*. Edita Centre de Perpinyà de l'Institut d'Estudis Andorrans. Andorra. P. 151.

- "Els testaments eclesiàstics del segle XIX a la parròquia d'Andorra la Vella". A *Butlletí del CACH, núm. 2*. Edita Comitè Andorrà de Ciències Històriques.

- "LA COPRINCIPAUTE D'ANDORRE, ce pays ci peu connu..." Text mecanografiat de 6 pàgines. Es desconeix publicació.

- « La societat tradicional. Enquestes orals ». Institut d'Estudis Andorrans amb Martina Camiade. Vídeo.

Any 1988:

- "La situació del català a Andorra". A *Fenòmens de desigualtats. Annals de la 4a Universitat d'estiu. Andorra, 85*. Edita Conselleria d'Educació i Cultura. Andorra. P. 375-379.

- "L'ús del català en l'Administració andorranera". A *El llenguatge administratiu: mètode i organització. Actes de les II Jornades sobre l'establiment del llenguatge administratiu (Barcelona, setembre -octubre de 1986)*. Cohecció Materials, núm. 10. Edita Escola d'Administració Pública de la Generalitat de Catalunya. Barcelona. P. 35-38.

- *Comportaments socials i mentalitats col·lectives. Els llegats eclesiàstics andorrans del s. XIX. (Premi Principat d'Andorra 1988)*. Edita Consell General. Andorra. P. 177.

- *Informe tècnic sobre l'educació a Andorra*. Edita Conselleria d'Educació i Cultura. Andorra. Amb Roser BASTIDA ARENY, Maria Eulàlia GELI CAPDEVILA i Mercè SEGURA SERRA.

- *Andorra paisatges oblidats: Heritatge, Orogènesi, Moments, Reflexió*. Amb Jaume RIBA, Gerard SOUTADÉ i Christiane MATEU.

Any 1989:

- *Aproximació a la història d' Andorra. Edita Centre de Perpinyà de l'Institut d'Estudis Andorrans*. 2a edició (traduït a l'anglès i al francès). P. 97.

Any 1990:

- "Onze segles d'història. Andorra". Coheccionable del diari *Avui*. 12 d'octubre de 1990. Edita *Avui*. Barcelona. P. 19-32.

Any 1991:

- "Les migracions andorranes al segle XIX" 5. A *Els moviments migratoris a Andorra. 2a Diada Andorranera. [Universitat Catalana d'Estiu. Prada de Conflent, agost de 1989]*. Edita Societat Andorranera de Ciències i Centre de Recerques i d'Estudis Catalans de la Universitat de Perpinyà [CREC]. Cohecció Debat, núm. 2. Editorial Maià. Andorra. P. 21-24.

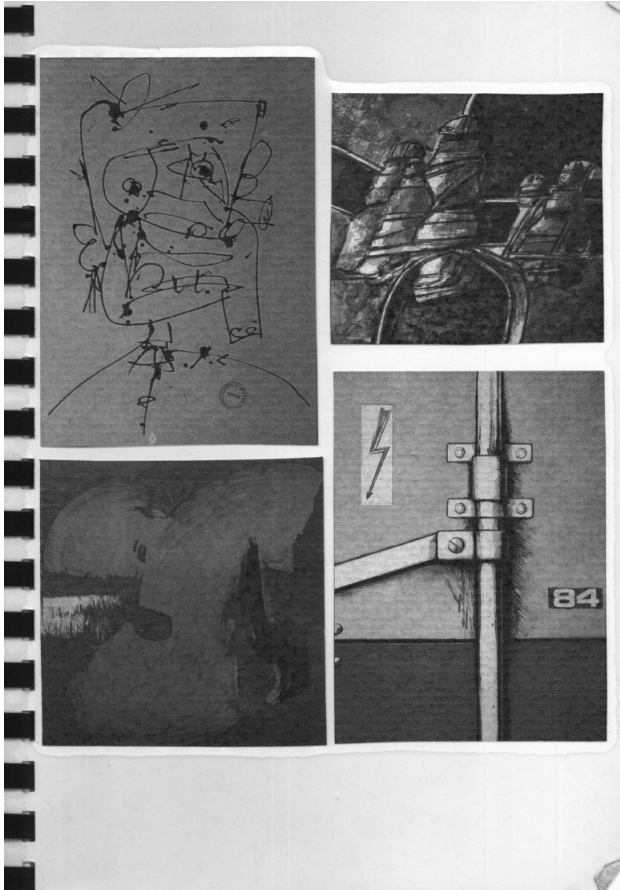
Sense data

- "LA 'CASA' DANS LE SYSTEME TRADITIONNEL ANDORRAN. La famille et le patrimoine familial". 52 pàgines, 6 mecanografiades i 46 manuscrites, numerades de la pàgina 55 a la 106. És posterior al llibre "Cases andorranes" editat el 1986, de la Lúdia Armengol i la Martina Camiade, on en el pròleg ja es deixa entreveure part de les reflexions que tractarà en aquest estudi inèdit i no publicat. Més tard i amb aproximacions diferents, el 2000, Isabel de la Parte i David Mas presentaran l'estudi de "La casa a Andorra" publicat pel Ministeri de Turisme i Cultura (Editorial Alta Fulla, de 200 pàgines), i el 2001, Martina Camiade presentarà l'estudi "LA CASA EN LA COMUNITAT ANDORRANA DEL S.XVII AL S. XIX (Editorial Andorra, de 318 pàgines).

- Conte "La llum de l'albada". Text mecanografiat en 2 pàgines.

- "EL MEDI/700 ANYS D'HISTÒRIA". Text manuscrit en 3 pàgines. Es desconeix publicació.

La llibreta de la Lúdia
Fons família Armengol-Vila

1

Neny preuar es dir als altres el què hom no es
goza dir a ell mateix.

El món és un triangle immens que omple el
diminut cercle de l'univers.

Venerar és afirmar que hom ignora que tots els
homes emanen d'una mateixa font.

La confiança és sempre posterior al dubte.

El jo és aquell amic que tot hom somnia
poder conèixer un dia.

L'home que afirma voler navegar en un riu
aerona la utopia de creuar l'oceà.

La felicitat és una pluja d'estrelles que dorm
en un raig d'esperança en el viatge vers el món
dels somnis.

En haver creuat la vall de l'egoisme, el torrent
de la joventud arriba sense aigua a la mar
de la vellesa.

L'avi esquinça el demà quan l'ahir no s'oblida.

L'adolescent que es creu un home serà sempre
un infant. L'adult que es creu un adolescent
no ha rebut mai ser un infant.

2

La diferència entre record i vivència
és que els records moren i les vivències mai.

Esperar significa creure en el no-res, confiar
en l'impossible i rebutjar les realitats més
pauses.

El dubte naix en confrontar-se la veritat més
pura i l'engany més menquí.

El destí és l'horitzó que s'esquinça en l'eternitat
de l'instant.

La por és aquell altre jo que plora en un raig
de sol i riu en les tenebres.

La difamació i la calúnnia són els ideals
d'aquells que en haver nascut febles pretenen
motir forts.

L'Església és un gran exèrcit de leprosos que
contamina el món de la veritat.

La Religió oscil·la entre els qui la professen
sense creure i els qui saben que mai podran
professar-la.

Quan tu seràs adult, jo ja hauré viscut mil segles.

El qui camina amb els ulls tancats difícilment
podrà saber que la veritat i la bellesa emanen
de la llum.

El Clergat connota els orígens de l'engany.

3

Deu, per ajudar els homes a combatre
l'engany crea la veritat, per a fer front
a l'egoisme va concebre la noblesa,
per a lluitar contra l'odi inventa l'amor...
Uns segles més tard, en mostra de gra-
titud, els homes per a destruir el que
Deu havia creat, conceberen l'església.

Un mestre no educa una persona, educa
una generació i aconsegueix fer-ho en
conscienciar als qui l'escolten que
no pertanyen a aquest món.

L'Església té com a missió transmetre el que
no creu als qui no saben que vol dir creure.

L'Església és el vaixell pirata de la mar
dels ideals.

La diferència entre un ateu i un clergue
és que el primer cerca Deu i el segon el nega.

L'amor és l'equilibri de l'esperit en el desús
dels plaers efímers.

Hom pot creure sincerament en una persona
quan ha dubtat de tot hom.

La perversió s'inicia en cloure's l'educació.

Donaria amb gran plaer uns anys dels que
em resten per viure si pugues judicar
sobre els actes amb els quals els meus
eueuics els omplien.

4

Quan l'avi reposa únicament sobre les cendres de l'ahir, no pot pretendre ser el fonament del demà.

Per creure en Déu cal tenir fe. Per tenir fe cal combatre els qui la menyspreuen en fer-ne un dogma.

Proclamar el que hom no creu és inconsciència però proclamar el contrari d'allò que hom fa, és jugar amb els valors de tots els qui l'escullen.

Hom realitza els actes més transcendents en viure els moments més insignificants.

Compartir és saber donar sense esperar rebre i saber rebre sense sentir necessitat de donar.

La solitud és l'amic més fidel i l'enemic més temible.

Estimar és fugir l'egoisme per creure en l'engany i morir en la resignació.

L'home deixa de ser creent el dia en que sap en què ha de creure.

L'Eternitat del present hom la viu quan gosa confrontar l'efemeritat del pensat i l'incertesa de l'esdevenidor.

La confiança és descobrir en els altres el que hom no ha trobat mai en ell mateix.

un pare que consolava els fills

5

La por és l'essència del dubte i el dubte de la veritat.

Entre el cant de joia de l'alba i el crit d'angoixa del ponent, la vida engendra la resignació.

L'home quan és infant creu, quan és adolescent espera i quan és adult dubta.

Entre un clergue i un no creent es configura la distància entre l'engany i la veritat.

L'esguard és l'amic més temible del cor.

La feblesa és el voler i no gosar fer, el saber i no voler dir, el dir mai quan hom pensa sempre, el mirar al cel amb els ulls plens de Terra.

La mer s'eua mora de l'esguard dels infants quan la tempesta la desforça.

Pensar és difícil, dir el que hom pensa ho és encara més, realitzar els pensaments és ja impossible.

Nes eulla del voler hi ha l'angoixa del dubte i més eulla encara la rebel·lió de l'espirit en copsar la realitat de la seva feblesa.

Per viure feliç, hom ha de pensar amb lògica i estimar amb egoisme.

La vida és un mestre que ens ensenya molt i un pare que consolava molt poc.

L'esperança veu en el ponent de la renúncia
i l'albada de l'egoisme. ⁶

El qui, almenys una vegada, no ha dubtat de tot,
morirà sense haver entès el veritable significat
de la vida.

Es més fàcil enterrar una persona en vida
que deixar-ne un miler sense sepultura.

Tu ves neixer en un deute, jo en un zhir
i ens varem trobar en un present que
ni tu ni jo coneixiem.

Abans de pretendre estimar Déu, hom ha de
seber si es capaç d'estimar als homes.

La diferència entre un amic i un company
és que el primer dona i el segon copera
rebre.

La diferència entre el Déu dels ateu i
el dels creients, és que el primer hom el
tem en desconèixer-lo i el segon, en
conèixer-lo menys s'utilitza.

L'amplada és l'horitzo d'esperança que
l'eltruisme dibuixa en el no-res de la
vida.

Entre el naixer i el morir l'esperit afeïçonat
la incomprensió de l'existència.

Quan cerquis un estel no oblidis mirar les
estrelles però quan miris les estrelles
no oblidis que heuies el cap al cep per
cercar un estel.

"La confiança és el sentiment de poder creure en una
persona, fins i tot quan hom sap que ell mentirà si es
trobes en el nostre lloc..."

Henry Louis MENCKEN. Periodista i crític USA. [1880-1956]

"L'art de dirigir consisteix en saber quan cal abandonar
la batuda per no molestar l'orquestra..."

Herbert von KARAJAN. Austríac. Director d'orquestra [1908-]

"El vigilarels ministres que no poden fer res sense
diners i aquells que volen fer-ho tot únicament amb
diners..."

Indira GANDHI [1917-1984] 1er Ministre de la Índia.

"L'home estima poc i sovint; la dona molt i poques
vegades..."

Jean BASTA. Escriptor Txecoslovac. [1860-1936]

"Només existeixen tres metodes per a poder viure,
deixar caritat, robar o realitzar alguna cosa..."

Honoré-Gabriel RIQUETI. Marqués de Mirabeau.
Polític francès [1749-1791]

"... Per a poder donar ordres a la natura, cal saber
obeir-la..."

Francis BACON. Filòsof Britànic. [1561-1626]

"Els diners no poden aconseguir que tinguem felicitat
però es l'única compensació que tenim de no ser-ho
deute Benvenuto (1866-1954) Director general espanyol